

ایده نامه سبز

پیشگامی در امنیت غذایی با ایده های نو

شماره ۱
شهریور ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

بخش اول	۳	بخش دوم	۶
بخش سوم	۹	بخش چهارم	۱۲

پیشگامی در امنیت غذایی با ایده های نو

در راستای برنامه راهبردی ستاد نخبگان و جوانان وزارت جهاد کشاورزی، ماهنامه حاضر با عنوان «ایده نامه سبز» با هدف معرفی و انتشار ایده های خلاقانه و نوآورانه در تمامی حوزه های کشاورزی، شامل زراعت، دامپروری، شیلات، صنایع تبدیلی تکمیلی و دیگر بخش های مرتبط به صورت ماهنامه منتشر می شود. اگر شما کشاورز، محقق، دانشجو، پژوهشگر، برنامه ریز، سیاستگذار یا هر فرد صاحب ایده در این حوزه ها هستید، این فرصت را از دست ندهید.

چرا باید ایده هایتان را به اشتراک بگذارید؟

انتشار ایده ها نه تنها باعث روشن شدن مسیرهای نوآورانه در کشاورزی می شود، بلکه فرصتی است برای تکمیل و پیشبرد آن ها به واقعیت. با به اشتراک گذاشتن ایده های خود، می توانید:

دانش و تجربه های خود را با دیگران به اشتراک بگذارید و از تجربیات آنها بهره مند شوید

همکاری با سایر نخبگان و متخصصان را آغاز کنید

در «ایجاد تحولی بزرگ» در بخش کشاورزی و کشاورزی پایدار سهیم شوید

فرصت های اجرایی برای ایده هایتان پیدا کنید

همچنین از شما دعوت می کنیم که با ارسال ایده های خود، به بخشی از حرکت نوآورانه در کشاورزی تبدیل شوید و از قدرت جمعی دانش و تجربه برای تحقق ایده های خود بهره مند شوید

نحوه ارسال ایده ها:

ideh-sabz@agri-jahad.org

<https://nokhbegan.maj.ir/ایده>

ارسال از طریق ایمیل

ارسال از طریق وبسایت

بخش اول جام جم

سالها دل طلب جام جم از مای کرد
وانچه خود داشت ز بیگانه تمنای کرد

این بخش شامل ایده‌هایی از فنون و نوآوری‌های کشاورزی سنتی پایدار است که به عنوان حلال بسیاری از مشکلات دنیای امروز نیز در نظر گرفته می‌شود

چکیده

با تغییر اقلیم، «خشکسالی» تبدیل به یکی از مشکلات عمده در تولید محصولات کشاورزی شده است. با توجه به اینکه کشور ایران همیشه از اقلیم خشک و نیمه خشک بهره مند بوده و کشاورزان بومی ایران دارای روشهایی برای مقابله با این چالشها بوده اند. در بسیاری از موارد، این راهکارها و ملاحظات می تواند به مقابله با چالشهای امروز کمک کند. استفاده از دانش بومی کشاورزان سیستان در کاشت محصولات جالیزی پشمک، قندک و خربزه بدون انجام آبیاری که بر اساس برآوردهای اقتصادی، در آمد حاصل از آن حدود ۳ برابر هزینه های تولید می باشد، می تواند در سایر مناطق کشور مورد آزمایش و بررسی قرار گیرد. در صورت موفقیت ترویج کشت خربزه محلی که در مراحل نارس پشمک نامیده می شوند، بخشی از اهداف امنیت غذایی با حفظ اکولوژی محقق خواهد شد.

عنوان ایده

ترویج مشارکتی محصول پشمک سیستان

دستاوردها

بالا بودن کارایی انرژی، برداشت محصول در خارج از فصل معمول منطقه و بالا بودن قیمت فروش محصول از دیگر مزایای این نوع کشت است. لازم به ذکر است به علت عدم شخم اراضی و رسی بودن بافت، موجب برداشت خاک نشده و مشکل زیست محیطی ایجاد نمی کند. کشت خربزه محلی در سطح تالاب خشک هامون در شرایط مطلوب در فصل رشد و نمو برای بیش از هزار نفر در تولید، فرآوری، حمل و نقل و فروش، شغل ایجاد می نماید. لازم به ذکر است به علت عدم استفاده از سم، کود و حتی عدم آبیاری، خربزه تولیدی ارگانیک و خوش طعم بوده و بنابراین صادرات زیادی دارد.

ثبت نظام میراثی تولید پشمک سیستان
تعریف پشمک سیستان نه فقط به عنوان یک محصول خوراکی، بلکه به عنوان نظام میراث محلی

انتخاب کشاورزان مروج
شناسایی کشاورزانی با مهارت ارتباطی، علاقه مند به آموزش، و سابقه تولید پشمک، برگزاری دوره های کوتاه با گواهی مهارتی در حوزه آموزش و انتقال تجربیات، تهیه و ثبت فیلم از مزارع

طراحی آموزش های بین منطقه ای
برگزاری کارگاه های سیار در استان های هدف، با حضور کشاورز سیستانی به عنوان مربی، نمایش عملی مراحل تولید پشمک، بررسی چالش ها، بحث درباره نوآوری ها، استفاده از تسهیل گران محلی برای ترجمه فرهنگی پیام ها

رسانه سازی و روایت پردازی
ضبط مستند کوتاه از فرآیند آموزش و تولید در مزرعه سیستانی

پیگیری و شبکه سازی
تشکیل گروه های همیاری کشاورزی بین استان ها از طریق پیام رسان یا مجله، دعوت به مشارکت در جشنواره های محصول محلی یا نمایشگاه های منطقه ای، قدردانی رسمی از کشاورز - مروجان سیستانی

سوابق اجرایی و نمونه های اجرا شده

نام و نام خانوادگی ارائه دهنده (گان)
مهدی دهمرده، شهره سلطانی

سمتها

دانشیار دانشگاه زابل

موسسه پژوهشهای برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

رایانامه

Dr.dahmardeh@uoz.ac.ir

Soltani.shohreh@gmail.com

منطقه سیستان دارای اقلیم گرم و فراخشک است. با این وجود، کشاورزان این منطقه به تولید محصولاتی مانند «پشمک» که بسیار پر درآمد بوده و صادرات زیادی دارد، اقدام می کنند. مرحله نارس و اوایل مراحل رشدی میوه خربزه محلی سیستان را در اصطلاح «پشمک» می گویند. در این مرحله میوه رنگ متمایل به سبز داشته و کرک های آن هنوز وجود دارد. قند میوه کم بوده و بافت آن سفت است. این مرحله رشدی نیز در ارقام محلی خوش طعم بوده و مصرف زیادی دارد. با توجه به اینکه امکان آبیاری مزارع نیست و حفاظت آنها مشکل است زودتر به صورت نارس و پشمک در طول تابستان و پاییز برداشت می گردد. محصول تولیدی علاوه بر مصرف محلی شهر زابل به زاهدان و سایر نقاط نیز جهت فروش عرضه می گردد.

بخش دوم بهبود ساختار

این بخش شامل ایده‌هایی برای بهبود ساختارهای دولتی و غیردولتی برای مدیریت نظام نوآوری کشاورزی می‌باشد

عنوان ایده

راه اندازی مرکز ملی امنیت غذایی در وزارت جهاد کشاورزی

چکیده

یکی از مهمترین وظایف حکومت‌ها طرف نظر از نوع و ساختار آن، اطمینان از امنیت غذایی است. در جمهوری اسلامی ایران به ویژه پس از تصویب و ابلاغ سند ملی دانش بنیان امنیت غذایی در تیرماه ۱۴۰۲ توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی، تعیین نقطه تماس و اجرایی نمودن سند همواره یکی از چالش‌های اصلی بوده است. اگر چه سهم وزارت جهاد کشاورزی از زنجیره غذا در کشور با سایر دستگاه‌ها قابل مقایسه نیست اما استقرار دبیرخانه شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در وزارت بهداشت، اجرایی نمودن بخش زیادی از سند و بهره‌مندی از آثار آن را دشوار نموده است. از سوی دیگر انجام امور پراکنده توسط معاونت‌های تخصصی و سایر دستگاه‌ها، تردیدهایی را در خصوص ثبات و پایداری سیستم غذا در ایران ایجاد نموده است. تعهدات بین‌المللی جمهوری اسلامی نیز ایجاب می‌نماید که یک مرکز ملی در وزارت جهاد کشاورزی ایجاد و هماهنگی امور مربوط به امنیت غذایی را بر عهده گیرد.

دستاوردها

- اطمینان از انجام فعالیت‌های موازی
- بهبود دانش کارشناسی و ایجاد ظرفیت بهره‌گیری از نظرات خبرگانی و نخبگانی
- امکان ایجاد کمیته جوانان و زنان به عنوان کمیته مشورتی امنیت غذایی
- افزایش هماهنگی میان دستگاه‌های مسوول
- ایجاد نقطه تماس بین‌المللی غذا
- فراهم آوری امکان رصد و پایش وضعیت امنیت غذایی

تهیه پیش نویس موافقت اصولی ایجاد مرکز و تشکیل ستاد راه اندازی آن

تهیه پیش نویس اجزاء و ساختار و تایید آن توسط وزیر جهاد کشاورزی و تصویب در شورای عالی اداری کشور

تهیه و ابلاغ آیین نامه، ساختار سازمانی، بودجه و امکانات

تهیه احکام و ابلاغ ها و آغاز به کار مرکز ذیل وزیر جهاد کشاورزی

سوابق اجرایی و نمونه های اجرا شده

اهمیت امنیت غذایی سبب شده است که در بسیاری از کشورهای جهان مانند پاکستان، نیجریه، مالزی و ... وزارت کشاورزی و امنیت غذایی وجود داشته باشد. ایجاد یک مرکز ملی در وزارت جهاد کشاورزی می تواند به ایجاد هماهنگی ملی و بین المللی و اجرایی شدن برنامه ها در راستای ارتقاء امنیت غذایی کمک نماید. براساس گزارش نشست جهانی سیستم های غذا + ۲، رم ۲۰۲۴، در ۶۳ درصد از ۱۵۵ کشور عضو، بخش کشاورزی به عنوان هماهنگ کننده غذا بوده است.

رایانامه

a.baghestany@gmail.com

نام و نام خانوادگی ارائه دهنده (گان)

علی اکبر باغستانی

سمتها

عضو هیات علمی و مدیر گروه پژوهشی برنامه ریزی راهبردی
کشاورزی و امنیت غذایی، موسسه پژوهش های برنامه ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

بخش سوم بهبود روش‌ها و فرایندها

تا توانی به جهان خدمت محتاجان کن بر دمی یاد می یا قدمی یا قلمی

سعدی

عنوان ایده

بهبود نقش تشکلهای توسعه کشاورزی

چکیده

به خاطر اثرات تشکلهای مطلوب روستایی و کشاورزی، بسیاری از محققین، توسعه روستایی و کشاورزی را با آن مترادف می دانند؛ تا جایی که از مشارکت نه تنها به عنوان ابزاری برای توسعه روستایی بلکه گاه به عنوان هدف توسعه روستایی یاد شده و از توسعه مشارکتی سخن به میان آمده است. به عبارت دیگر یکی از پیامدهای تشکلهای مطلوب، مساعدت فراوان به توسعه روستایی و کشاورزی است و در صورت عدم وجود تشکلهای مطلوب، سخن گفتن از توسعه روستایی و کشاورزی بی معنی است. بنابراین برای دستیابی به توسعه روستایی و کشاورزی، لازم است تشکلهای مطلوبی وجود داشته باشد. با توجه به اینکه در کشورهای جنوب و از جمله کشور ما به دلایل متعدد، تشکلهای مطلوب تکوین نیافته است، بنابراین توقع توسعه روستایی و کشاورزی از تشکلهای موجود در عمل امکان پذیر نیست.

دستاوردها

تشکلها در توسعه پایدار، نقش بسیار پراهمیتی را ایفا می کنند. نگاهی به اهداف این تشکلها، حاکی از آن است که اهداف متعالی بسیاری از تشکلها از جمله توسعه پایدار، توانمند سازی، محیط زیست و فقر و ... هر کدام در بر دارنده چندین تشکل و سازمان و انجمن و ... است؛ به عبارت دیگر اگر تشکلها به طور اصولی تشکیل شوند و اهداف متعالی را انتخاب و دنبال کنند، با تحقق آن اهداف از اثر بخشی شایسته ای برخوردار می شوند که در این صورت می توان اذعان داشت که کارکرد تشکلها تقریباً با شاخصهای توسعه روستایی یکی است. بی جهت نیست که کارکرد تشکلها به شرح زیر آمده است :

کارکرد اقتصادی: تهیه نهاده ها و امکانات مورد نیاز، انجام عملیات جمع آوری، نگهداری، تبدیل و فروش محصول و ...

کارکرد اجتماعی: انجام امور مشاوره ای، آموزشی، توسعه ای، عام المنفعه، امور خیریه بشر دوستانه و ...

کارکرد فرهنگی: هنر، حفظ آثار باستانی

کارکرد سیاسی: دفاع از گروههای فعال سیاسی، قانون و دولت، احزاب و انجمن های سیاسی و ...

- ایجاد بانک اطلاعات و کارکردهای تشکلهای برای استفاده در پروژه های توسعه
- تهیه و ارائه فراخوان رسمی برای واگذاری پروژه های توسعه به تشکلهای بومی هر منطقه
- تامین بودجه پروژه های واگذار شده
- نظارت و ارزشیابی پروژه های واگذار شده به تعاونی ها و تشکلهای
- انتشار گزارش پروژه های واگذار شده به تشکلهای کشاورزی

سوابق اجرایی و نمونه های اجرا شده

در کشورهای پیشرفته انبوهی از این تشکلهای وجود دارند و به توسعه کمک می کنند. می توان با استفاده از تجارب آنها در نحوه ی شکل گیری تشکلهای، به تکوین و توسعه تشکلهای در بخش کشاورزی و امور مربوط به توسعه روستایی به نحو احسن استفاده نمود.

نام و نام خانوادگی ارائه دهنده (گان)
حسین اسماعیل نیا

رایانامه

esmaeilniahossein@gmail.com

سمتها
پژوهشگر موسسه پژوهشهای برنامه ریزی، اقتصاد
کشاورزی و توسعه روستایی

بخش چهارم
کشاورزی در
شرایط بحرانی

عنوان ایده

ایجاد مرکز ملی مدیریت مخاطرات کشاورزی

چکیده

وابستگی کشاورزی به اقلیم از یک سو و جریان گسترده تغییرات اقلیم سبب شده است تا دورویکرد کشاورزی هوشمند به اقلیم و سازگاری با تغییر اقلیم در کشاورزی جهان پیشنهاد شود. ضعف در نظام اطلاعات و همچنین سیستم‌های پیش‌هشدار سبب می‌شود که بخش کشاورزی از انسجام کافی برای مدیریت بحران‌ها و مخاطرات برخوردار نباشد. از سوی دیگر بروز پاندمی‌ها و طغیان آفات و بیماری‌ها نیز ثبات و پایداری بخش کشاورزی را تهدید می‌نماید. وجود بسیاری از تهدیدات سبب شده است تا بحث پدافند غیرعامل و مقابله با تهدیدات زیستی در بخش کشاورزی برجسته باشد. از این رو نیاز است از طریق ایجاد یک مرکز ستادی و هماهنگ کننده، رصد، پایش، سیاست‌های مقابله به صورت متمرکز اداره شود. اگر چه این مرکز در ابتدا بر رویکردهای کاهش، تقلیل، سازگاری و مقابله با پیامدهای تغییر اقلیم متمرکز می‌شود، اما در سال‌های آینده می‌تواند بر سایر اشکال ریسک و عدم حتمیت‌های کشاورزی به عنوان مثال ریسک‌های قیمتی و بازاری نیز متمرکز شود.

دستاوردها

- ایجاد نظام یکپارچه ثبت و رصد اطلاعات مخاطرات بخش کشاورزی
- تمرکز فعالیت‌ها و جلوگیری از اقدامات موازی دستگاه‌ها مختلف
- پاسخگویی بهنگام و امکان گزارش گیری متمرکز
- هماهنگی در سیاست گذاری‌ها و ایجاد توان تمرکز منابع مالی و انسانی
- چابک نمودن، توانایی ایجاد واکنش سریع، کاهش غافلگیری و امکان ایجاد سیستم‌های پیش‌هشدار
- توانایی ثبت و ارزیابی خسارت و ایجاد امکان آینده نگری
- جلب اعتماد و مشارکت بهره‌برداران کشاورزی
- امکان رشد، تمرکز و انباشت دانش تخصصی در علوم و دستگاه مرتبط

تشکیل یک گروه خبرگانی برای تهیه حدود اختیارات و اساسنامه سازمان

تهیه فهرست دستگاه‌های مرتبط برای اصلاح، ادغام انحلال دستگاه‌های موازی

تجمیع امکانات و کسب موافقت اصولی سازمان امور اداری و استخدامی

تهیه پیش‌نویس مصوبه و تایید در هیات وزیران و سازمان امور اداری استخدامی

سوابق اجرایی و نمونه‌های اجرا شده

کشورهای استرالیا، کانادا، ایسلند، ژاپن و کره جنوبی سیستم‌های یکپارچه مدیریت مخاطرات کشاورزی را ایجاد و انواع حمایت‌ها و امکانات مبتنی بر سه رویکرد اقدامات پیش از بحران، هنگام بحران و پس از بحران را به صورت متمرکز پیگیری می‌نمایند. اتحادیه اروپا نیز مدیریت یکپارچه مخاطرات کشاورزی را طراحی و پیاده‌سازی نموده است.

نام و نام خانوادگی ارائه دهنده (گان)
علی اکبر باغستانی

رایانامه

a.baghestany@gmail.com

سمتها

عضو هیات علمی و مدیر گروه پژوهشی برنامه‌ریزی راهبردی
کشاورزی و امنیت غذایی موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

انتشار ایده‌ها نه تنها باعث روشن شدن مسیرهای نوآورانه در کشاورزی می‌شود، بلکه فرصتی است برای تکمیل و پیشبرد آن‌ها به واقعیت.

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جهاد ملی و توسعه

